

glasnik Farmaceutске komore

apotekarska praksa

/ broj 66 / oktobar 2007 / ISSN broj 14511-827

10 godina
Farmaceutске komore Srbije

klinički
potvrđeno

Odbrana moje kože je aktivirana.

Samo Eucerin® pH5 Losion za telo dubinski jača prirodni odbrambeni mehanizam vaše osetljive kože.

pH5 EnzymSchutz™ Jedinstvena formulacija pH5 enzimske zaštite aktivira koži svojstvene enzime - klinički potvrđeno*

www.Eucerin.com

Eucerin®

MEDICINSKI PROGRAM ZA NEGU KOŽE
Samo u apotekama

* Schrepky, A.G., Holtzmann, U., Bohrsack, K., Filbey, A., Max, H., Rudolph, M., Wenck, H., Ripplke, F.: Novel effects of an acidic humectant combination result in promotion and activation of enzyme activity in human skin. J Eur Acad Dermatol Venereol. 2005, 19 (Suppl 2):S1

ČESTITAMO VAM 10 GODINA RADA FARMACEUTSKE KOMORE SRBIJE

SADRŽAJ

Aktivnosti Komore

FKS kao integrator savremenog odnosa farmaceutskih organizacija i javnosti u 21. veku 4

Reč predsednika Organizacionog odbora povodom proslave 10 godina rada Farmaceutske komore 8

Proaktivan odnos komore s javnošću 9

Profesionalni odnos farmaceuta i lekara od 13. do 20. veka: etički i stručni aspekti . . . 10

Anketa: koliko je FKS imala uticaja na vaš rad? . . 13

Erice manifest: nova vizija u farmakovigilansi . . 15

eHealth@ec.europa.eu 16

Četiri praktična predloga za ličnu slobodu . . . 18

APOTEKARSKA PRAKSA - Glasnik Farmaceutske komore Republike Srbije

Glavni i odgovorni urednik: Dipl. pharm. spec. Dragana Sovtić

Stručni redaktor: Prim. mr sc. pharm. Suzana Miljković

Saradnik: Nebojša Uskoković

Izdaje: Farmaceutska Komora Republike Srbije, Dečanska 8a, 11000 Beograd, Srbija

tel/fax: +381 11 32 43 144, 32 46 795, e-mail: pharmkom@verat.net, www.farmkomsr.org.yu

poslovni račun: 325-9500900015066-04

FARMACEUTSKA KOMORA SRBIJE KAO INTEGRATOR SAVREMENOG ODNOSA FARMACEUTSKIH ORGANIZACIJA I JAVNOSTI U 21. VEKU

Globalizacija kao dominantan proces s početka 21. veka nameće sve više potrebu da se svaka profesija bori za ostvarenje svog identiteta ne samo na specifičnom tržištu već i u široj javnosti.

Farmaceutska komora Srbije kao nezavisna i profesionalna organizacija uvažava principe etike u zdravstvu, a posebno principe pravičnosti i autonomije. Transparentnost i javnost njenog rada je od presudnog značaja za farmaceutske delatnost.

Svaka farmaceutska poruka upućena opštoj i stručnoj javnosti ima svoj određeni medij, a prioritet mora da bude sve ono što se zahteva na njenim stvarnim i realnim potrebama.

Za rad Farmaceutske komore Srbije su zainteresovani pre svega:

- pacijenti-građani jer izdata licenca za rad zdravstvenom radniku – farmaceutu garantuje njegovu sposobnost da kvalitetno radi i obavlja svoju praksu u skladu sa najnovijim znanjima i standardima iz njegove oblasti rada, na najefikasniji način uz najveće etičke principe.

- Farmaceuti – jer se tako štiti ugled ukupnog farmaceutskog staleža i svakog kvalitetnog pojedinca, sankcionisanjem onih koji joj pred društvom srozavaju ugled, bilo neprofesionalnim radom, kršenjem etičkih principa, zakona itd.

- Društvena, državna i politička struktura - jer je pozitivan karakter zdravstvene politike u narodu stabilizovan upravo u garanciji da jedna apolitična i savremena profesionalna organizacija neprekidno bdi nad kvalitetom usluge farmaceuta u procesu racionalne primene lekova i farmakoterapije.

Društvena zajednica je indirektno delegirala svoj nadzor samoj farmaceutskoj profesiji, preko Farmaceutske komore Srbije, da daje garanciju za:

1. kvalitet rada farmaceuta,
2. ispitivanje kvaliteta rada farmaceuta.

Zakon o komorama zdravstvenih radnika Republike Srbije sveobuhvatno reguliše složenu materiju organizacije i rada Farmaceutske komore Srbije.

Farmaceutska komora Srbije ima jasnu misiju:

„Da čuva i unapređuje zdravlje, dobrobit pacijenta i društva u celini. To će da ostvari kvalitetnom i ekonomski opravdanom farmaceutskom uslugom, jer to je osnov farmaceutske zdravstvene zaštite“.

Farmaceutska komora Srbije ima ambicioznu viziju:

„Farmaceut u 21. veku ima licencu za svoj rad, jer on ima informativnu, savetodavnu i edukativnu ulogu prema pacijentu, građaninu, lekarima i drugim zdravstvenim radnicima. Na taj način postiže krajnji cilj svih aktivnosti, a to je promocija zdravlja, prevencija i lečenje bolesti uz bezbedno i efikasno korišćenje lekova i medicinskih sredstava“.

FARMACEUTSKA KOMORA IMA PRECIZNE I MERLJIVE CILJEVE:

1. Unapređenje svih vidova farmaceutske profesije sprovođenjem mera i aktivnosti,
2. Sprovođenje aktivnosti koje su vezane za implementaciju važeće zakonske regulative iz oblasti zdravstva,
3. Stalna edukacija svih članova koja je utemeljena na nacionalnim vodičima dobre prakse,
4. Izrada strategije kontinuiranog stručnog usavršavanja (KSU) i kontinuirane edukacije (KE) farmaceuta koja stvara mogućnost da odgovori na zahteve društva i farmaceutske prakse,
5. Podsticanje naučnog rada,
6. Zaštita interesa pacijenta, obezbeđivanje efikasne, racionalne i farmakoekonomski opravdane terapije,
7. Da identifikuje probleme u struci i predlaže mere za njihovo prevazilaženje,
8. Saradnja sa svim vladinim i nevladinim organizacijama, društvenim i obrazovnim ustanovama, u zemlji i svetu, koje mogu da doprinesu kvalitetu njenog rada.

FARMACEUTSKA KOMORA OSTVARUJE SVOJU DELATNOST KROZ:

1. Regulaciju odnosa koja se ostvaruje preko Etičkog kodeksa farmaceuta i profesionalnih standarda (DAP),
2. Kvalitetna praksa – profesionalna osposobljenost (mehanizmi kontrole profesionalnih sposobnosti, provere i poboljšanje),
3. Edukaciju – akreditaciju ustanova i kurseva za KPE radi zajedno sa Zdravstvenim savetom Vlade Republike Srbije,
4. Registracija profesionalaca – izdavanje sertifikata i licenci za rad.

Farmaceutska komora Srbije stavlja naglasak na pravila koje imaju univerzalno važenje kada je u pitanju odgovorno poslovno ponašanje u odnosima s javnošću:

- SVRHA; Komoru vode vrednosti, nada i vizije koje nam pomažu da odredimo najprihvatljivije ponašanje za sve njene članove,
- STRPLJENJE ; primena etičkih načela u praksi Komoru vodi do uspeha,
- PONOS; samo ponosan farmaceut član Farmaceutske komore Srbije koji je u funkciji javnog zdravlja može da odoli iskušenjima da se ponaša neetički,
- ODGOVORNOST; u turbulentnom vremenu političke komunikacije samo poštovanje Ustava Srbije i usvojenih zakona može da osigura donošenje pravih odluka za farmaceutski sektor u Srbiji.

KOJE SU DANAŠNJE VREDNOSTI FARMACEUTSKE KOMORE SRBIJE KOJE SIGURNO VODE U BOLJU BUDUĆNOST:

- ljudi – aktivni članovi (počasni, redovni, dobrovoljni),
- uspostavljanje proaktivnog odnosa s javnošću, a to znači da upućuje opštoj i stručnoj javnosti informacije koje su profesionalne, dostupne, pouzdane, merljive, istinite,

- uveden i prihvaćen princip da samo obrazovan farmaceut može biti zdravstveni profesionalac kome je mesto u zdravstvenom timu,
- motivisan farmaceut za promene i inovacije,
- samosvestan farmaceut koji procenjuje sopstvene sposobnosti uz dovoljno samopouzdanja,
- samokontrolisani farmaceut koji upravlja svojim osećanjima sa svešću o potrebi da bude savestan,
- empatičan farmaceut – mora da ima osećaj za emocije drugih ljudi,

- farmaceut koji poseduje društvene veštine – mora da ima osećaj za društvenu situaciju i mrežu funkcionisanja intuitivno,

- korporativna socijalna odgovornost Farmaceutске komore Srbije se ostvaruje podržavanjem savremene oragnizacije rada u apoteci kao zdravstvenoj ustanovi,

- društveno odgovorno poslovanje prema svim svojim interesnim grupama i promovisanje takvog poslovanja u skladu sa Etičkim kodeksom farmaceuta,

- autonomija Farmaceutске komore Srbije je kruna njene političke nepripadnosti i potpunog posvećenja samo čoveku, pojedincu i društvu u celini. Kao autonomna i profesionalna institucija sublimira u sebi najviše kategorije etike – morala, prava i kvaliteta pruženih usluga,

- Farmaceutska komora je garant kvaliteta profesionalne usluge u farmaceutskoj branši. Ona svoje garancije kvaliteta pruženih usluga zasniva na stručnosti, preko svog kompleksnog sistema akreditacije i registracije, trudeći se prevashodno da deluje proaktivno na kvalitet, a ne retroaktivno na posledice,

- Farmaceutska komora Srbije podržava komunikacioni miks svih farmaceutskih organizacija i institucija: Farmaceutskog fakulteta Univerziteta u Beogradu i svih drugih visoko-školskih ustanova u Srbiji, Agencije za lekove i medicinskih sredstava Srbije, farmaceutske industrije, veletrgovina, predstavništava i zastupništava proizvođača lekova i medicinskih sredstava u Srbiji, Farmaceutskog društva Srbije, jer njihov rad direktno

utiče na ostvarenje i realizaciju njenih strateških ciljeva,

- Komora identifikuje postupke i akcije koje mogu doneti dobrobit farmaceutskoj profesiji i društvu u celini, zato predlaže medijima da se društvena odgovornost u oblasti lečenja lekovima i medicinskim sredstvima održava preko tri samoregulatorna mehanizma:

1. kodeksa postupanja – profesionalni i institucionalni,

2. uvođenjem medijskog ombudsmana,
 3. preko nastupa odarbanih stručnjaka iz oblasti lečenja lekovima po pozivu novinara u njihovim medijima.

- ona prihvata model saglasnosti medicinske prakse koja se mora integrisati sa blagovremenim informacijama, upućene javnosti i ulogu zdravstvenog radnika koji mora da funkcioniše unutar postojećeg ograničenja,

- Komora sprovodi Evropsku povelju o pravima pacijenata, dugoročno koordiniranom akcijom koja služi očuvanju zdravlja naroda, poštovanjem zakona i angažovanjem viših institucija kao što su Vlada Republike Srbije, Ministarstvo zdravlja Republike Srbije, zdravstvene ustanove u Republici Srbiji i mediji,

- Aktivno učestvuje u ostvarenju saradnje sa farmaceutskim komorama Balkana, a saradnja se zasniva na 6 principa:

1. saradnja,
2. izgradnja postojećeg entuzijazma i interesa,
3. smanjenje dupliranih programa za KPE farmaceuta,
4. izgradnja zajedničkih profesionalnih standarada u apotekarskoj delatnosti (DAP),
5. održavanje aktuelnosti,
6. omogućavanje pristupačnosti.

Danas kada obeležavamo 10 godina rada Farmaceutske komore Srbije teško je izvesti zaključak. Zato umesto zaključka navodimo neke bitne stvari koje mogu da posluže kao motiv svim drugim formiranim komorama zdravstvenih radnika za uspešan rad:

1. put do uspešnog odnosa Farmaceutske komore Srbije sa farmaceutskim organizacijama i javnosti vodi samo preko ravnopravnosti i negovanja interesa okruženja,

2. Farmaceutska komora u 21. veku u svoje poslovanje i promocije uključuje samo one vrednosti i standarde koji su prihvaćeni u ljudskoj zajednici na čijoj teritoriji deluju njeni članovi a to podrazumeva:

- podržavanje osnovnih ljudskih prava na slobodu misli, govora, udruživanja i učestvovanja u upravljanju javnim poslovima,

- slobodan pristup javnim informacijama bez njihovog prikrivanja, prekrivanja, laganja ili obmanjivanja,

- poštovanje zakonske i profesionalne regulative dobrih, poslovnih i društvenih običaja i usvojenih etičkih kodeksa u farmaceutskom sektoru,

- profesionalni rad Komore uvek mora da uključi i društveni interes,
- neomalovažavanje tuđih kultura i običaja,
- neobećavanje nemogućeg.

Svim članovima Farmaceutske komore želim da čestitam 10 godina postojanja njihove profesionalne organizacije sa nadom da ćemo i dalje uspešno saradivati.

Direktor Farmaceutske komore
 Zlata Žuvela

REČ PREDSEDNIKA ORGANIZACIONOG ODBORA POVODOM PROSLAVE 10 GODINA RADA FARMACEUTSKE KOMORE

...No, docnije, počeli su apotekari da uviđaju potrebu da se moraju o svojim staleškim interesima brinuti...Izgleda da je ovo mogao biti najjači razlog da se apotekari sastanu na svoj prvi skup koji je bio u Beogradu i na kome su usvojena pravila - štatuti - potvrđeni 1879. godine. Od ovoga udruženja nije bilo nikakve koristi osim što se je kao korporacija mogla vlasti obraćati sa po nekim svojim zahtevima, nadajući se kao takova većem uspehu..."

(Dr Kosta Nikolić: Pokušaj da se izloži razviće apotekarske struke u Srbiji za poslednjih sto godina, Beograd, 1904.)

I pre 10 godina smo se, osnivanjem Farmaceutske komore, nadali uspešnijem ostvarenju pravednih želja i potreba zasnovanih na stručnoj, profesionalnoj i društveno korisnoj ulozi farmaceuta.

Deset godina nije dug period, ali za farmaceutski stalež u našoj zemlji predstavlja vreme intenzivnih problema i stalne borbe za dostojanstvo profesije i opstanak, kao i period velikih zahteva, odricanja, mnogo rada i uprkos svemu navedenom - još više entuzijazma.

Stoga, Farmaceutska komora, pristupa obeležavanju desetogodišnjice svog postojanja, sa željom da stručnoj i široj javnosti, kao i predstavnicima državnih struktura skrene pažnju na nezadovoljavajući položaj farmaceuta i neopravdano podređenu ulogu Komore u institucionalnom organizovanju, uređenju i razvoju apotekarstva.

Proteklih 10 godina obeležila su dva zakonska koncepta komorskog sistema, rastući zahtevi u pogledu kvaliteta farmaceutske usluge i uslova za obavljanje delatnosti, neadekvatno vrednovanje rada farmaceuta i deklarativno izjednačavanje državnog i privatnog sektora.

I pored toga, zahvaljujući energiji i entuzijazmu svojih članova, Komora istrajava u svojim naporima i opredeljenju da bude interesna asocijacija svih farmaceuta, mesto njihovog okupljanja i usklađivanja interesa, razmene iskustava i utvrđivanja zajedničkih stavova.

Nažalost, bez dvosmerne saradnje sa državnim institucijama, Komora ni posle 10 godina nije u mogućnosti da u punoj meri odgovori potrebi farmaceuta da budu priznati kao zdravstveni autoriteti.

Bez ostvarivanja neposrednog učešća i značajnog uticaja struke na uređenje i sprovođenje farmaceutske zdravstvene zaštite, Komora ne može da ostvari svoju suštinsku ulogu u zaštiti interesa struke i prevaziđe ulogu administratora zaduženog za vođenje imenika i drugih pomoćnih evidencija u ime države.

Radi podsećanja, u Srbiji ni pre 130 godina nijedna institucija nije bila u mogućnosti da tačan podatak o broju apoteka i apotekara koji obavljaju zdravstvenu delatnost, kao ni danas.

Danas imamo Komoru ovlašćenu da vrši upis zdravstvenih radnika, izdaje obnavlja i oduzima licence članovima, ali bez ovlašćenja da neposredno učes-

stvuje u propisivanju uslova za upis, izdavanje, obnavljanje ili oduzimanje licence, kao i programa kontinuirane edukacije.

Pomaci su očigledno mali, sa druge strane, oni su moguću samo ako postoji pojedinačna i udružena istrajnost, zalaganje i entuzijazam koji su u proteklih 10 godina postojanja Komore upravo iskazali svi njeni članovi i honorarni saradnici.

S tim u vezi, a povodom ovog jubileja, Upravni odbor Komore doneo je odluku o dodeli priznanja ranijim i sadašnjim počasnim članovima Komore, u znak zahvalnosti za njihov izuzetan doprinos radu, ciljevima i zadacima Komore. Takođe, doneta je odluka o dodeli priznanja za odanost farmaceutskoj struci pojedincima i naučnim radnicima koji su svojim delovanjem u skladu sa interesima Komore, radom bez materijalne satisfakcije, podržali Komoru i doprinedli njenom funkcionisanju i afirmaciji. Naravno, nismo zaboravili ni donatore koji su nas nesebično pomagali, a kojima će biti uručene zahvalnice.

Ovom prilikom, želeo bih lično da se zahvalim članovima svih skupštinskih saziva, kao i članovima organa Komore i honorarnim saradnicima, koji su tokom proteklih 10 godina svojim radom doprinedli konstituisanju, organizovanju i radu Komore; a posebno prof. Dr sc. pharm. Nadi Majkić Singh - prvom predsedniku Skupštine, mr pharm. Spec. Ljiljani Ivanović - prvom predsedniku Upravnog odbora i mr pharm. Spec. Živani Jovanović - prvom direktoru Komore.

Na kraju, želeo bih sa posebnim zadovoljstvom da iz programa obeležavanja jubileja izdvojim nastup mladih talenata iz muzičke škole «Stanković», koji svojim poletom i različitošću vraćaju optimizam da u novu deceniju ulazimo sa efikasnijim farmaceutskim snagama! Sa takvim nadama, a na temeljima vlastitog i često gorkog iskustva, želimo da preuzmemo odgovornost za kreiranje naše budućnosti.

Miomir Nikolić

**Član Upravnog odbora
Farmaceutske komore**

PROAKTIVAN ODNOS KOMORE S JAVNOŠĆU

Svako demokratsko društvo obezbeđuje zaštitu i slobodu prostora za tačnu i istinitu informaciju. To je sve neophodno za donošenje pravih odluka opštoj i stručnoj javnosti. Partnerstvo svakog zdravstvenog radnika u sistemu društva, zdravstva, privrede i aktuelne tranzicije ostvaruje se preko njegove matične komore. Komora je u obavezi da u skladu sa Zakonom o zdravstvenoj zaštiti i Zakonom o komorama zdravstvenih radnika sprovodi takav način komunikacije s javnošću koji će da obezbeđuje delotvoran i efikasan sistem zdravstvene zaštite.

Odnos s javnošću obezbeđuje svakoj profesiji, pa i farmaceutskoj, da aktivno učestvuje u stvaranju građanskih vrednosti koje će se prepoznati u:

1. Promociji integrativne zdravstvene zaštite,
2. Otvaranju zdravstvenog i profesionalnog prostora za medicinski pluralizam i
3. Podrški medicini koja je okrenuta pacijentu, a ne samo bolestima.

Miks odnosa s javnošću predstavlja proces uspešne komunikacije Komore koja plasira ideju i informaciju ili vest i nastoji da uspostavi razumevanje između Komore i ciljne javnosti na koju treba uticati planski osmišljenim i dobro izabranim strategijama.

Proaktivan odnos Komore s javnošću obezbeđuje da informacije budu dostupne, profesionalne, pouzdane i iskrene. Zato je potrebno da Komora organizuje odeljenje za odnose s javnošću čiji bi zadatak bio:

1. da reguliše odnose sa štampom,
2. da radi na publicitetu farmaceutskih usluga,
3. da promoviše rad Komore,
4. da lobira za Komoru,
5. da pruža korisne savete rukovodstvu Komore u vezi pitanja od javnog značaja.

Ciljevi odnosa Farmaceutske komore s javnošću su:

1. Poboljšati razumevanje između partnera vođenjem stalnih strateški dvosmernih komunikacija u kojima postoji želja da se čuju i realno procene potrebe partnera,
2. Da se utiče na javno mnjenje u formiranju pozitivnog stava o radu Komore,
3. Postavljanje osnove korporativnog identiteta Komore – u čemu je njena specifičnost, definisanje njene osobenosti kroz sadržaje rada,
4. Obezbediti što bolju informisanost,
5. Stvoriti poverenje među njenim ciljnim grupama itd.

Metode koje može da koristi Komora u svojim odnosima s javnošću:

1. Formiranje tima koji će biti zadužen za identifikaciju ciljnih grupa,
2. Uvođenje anketa i intervju a uz obaveznu interpretaciju rezultata,
3. Uvođenje korporativnog identiteta koji će precizno definisati misiju i viziju Komore,
4. Razvoj optimalne strategije odnosa s javnošću.

Predlog komunikacionih sredstava koje može da koristi Komora u saradnji sa medijima:

1. video ili audio obaveštenja,
2. saopštenje za javnost kao informacija o nekom događaju,
3. pres-bilten ili pres-materijal (mapa za novinare),
4. konferencija za novinare.

3. pres-bilten ili pres-materijal (mapa za novinare),
4. konferencija za novinare.

Koje mišljenje

može da očekuje Komora od javnosti korišćenjem predloženih ideja?

1. Kako uočava probleme zdravstvenog sektora?
2. Kako formira i formuliše predlog mogućih rešenja u zdravstvenom sistemu?
3. Kako raspravlja o predlozima za rešavanje problema zdravstvenog sektora?
4. Kako sprovodi akcije u prezentaciji pozitivnog događaja u sferi zdravstvenog sektora?

Farmaceutska komora u novom milenijumu ima modernu, obrazovanu publiku. Ona nju mora da doživi kao društveni fenomen. Medije mora da stavi u funkciju institucije Farmaceutske komore kao autonomne i nezavisne profesionalne organizacije. Samo na taj način glas farmaceuta može biti dug, vredan i dostojan svega onoga što ova profesija ima u obaveznosti da odradi prema svom narodu.

4. Kako sprovodi akcije u prezentaciji pozitivnog događaja u sferi zdravstvenog sektora?

Farmaceutska komora u novom milenijumu ima modernu, obrazovanu publiku. Ona nju mora da doživi kao društveni fenomen. Medije mora da stavi u funkciju institucije Farmaceutske komore kao autonomne i nezavisne profesionalne organizacije. Samo na taj način glas farmaceuta može biti dug, vredan i dostojan svega onoga što ova profesija ima u obaveznosti da odradi prema svom narodu.

Zlata Žuvela

Farmaceutska komora Srbije

PROFESIONALNI ODNOS FARMACEV ETIČKI I STRUČNI

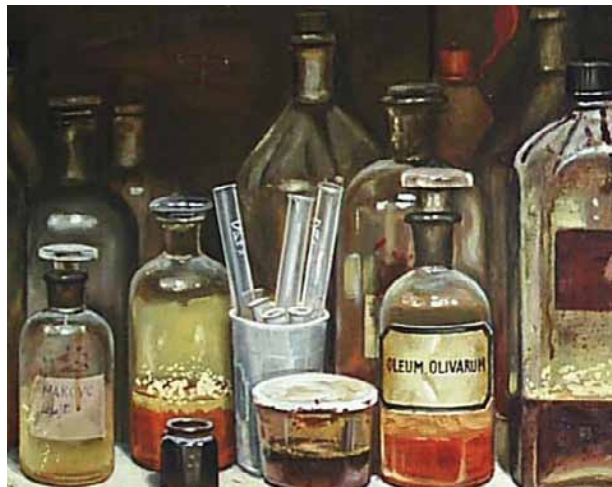
Prvi počeci farmacije kao samostalne profesije javljaju se u gradovima Mediterana u kojima se osećao uticaj Salernske medicinske škole, najpoznatije škole srednjeg veka za obrazovanje lekara i apotekara. Na osnovu medicinskih odredbi Rogera II iz 1140. god. i pod uticajem arapskog uređenja, sicilijanski kralj i Sveti Rimski Car Fridrih II Hohenstaufen je doneo svoje Konstitucije, odnosno odredbe, kojima je uredio celokupnu zdravstvenu službu u državi. Ovaj deo Fridrihových konstitucija, poznat pod nazivom Sicilijanski edikt, kojim su formalno odvojene profesije lečenja i pripremanja lekova, sastavio je nastavnički kolegijum Salernske medicinske škole. Uvođenjem ovih odredbi 1240. god. zajedničko stablo medicine i farmacije razdvojilo se u dve zasebne grane, koje će se dalje razvijati i granati samostalno. Istorijski gledano, apotekarstvo po prvi put dobija svoj zakonski oblik, a apotekar u javnom životu zauzima mesto sa tačno određenim funkcijama i delokrugom rada. Iako se primenjivao samo u Fridrihovom Kraljevstvu dveju Sicilije, a ne i u germanskim delovima Svetog Rimskog Carstva, Salernski edikt je uspostavio model koji je farmacija sledila širom Evrope, sa izuzetkom Britanskih ostrva, što je omogućilo i uvođenje pojedinih medicinskih statuta u susedne gradove južne Francuske i severne Italije.

Međusobni odnos speciarium – medicus u periodu nakon razdvajanja farmacije od medicine

U vreme Fridrihových konstitucija, a i mnogo posle odvajanja medicine od farmacije, lekovi se nisu izrađivali samo u apoteci. Opšteprihvaćeno je bilo pravilo da su lekari imali pravo da izrade i izdaju pacijentima one lekove koji su bili potrebni za vreme samog pregleda i lečenja. Prema Grmeku, ove takozvane priručne apoteke lekara smatraju se najstarijim tipom apoteke, iz kojih su se kasnije razvile komunalne apoteke u mnogim srednjovekovnim gradovima.

Zabrana udruživanja lekara i apotekara u poslovnom pogledu, a na štetu bolesnog čoveka, jedno je od najstarijih načela etike zdravstvenih radnika, koje je u temeljnijoj formi ozakonjeno Salernskim ediktom.

Vrlo rano su se u srednjovekovnim gradovima formirala strukovna udruženja ili esnaf, obično zajedno za sve one koji su se bavili lečenjem i izradom lekova, jer ih je bilo malo. Tako su "kirurški ceh" sačinjavali lekari (physici, medici, doctores), apotekari (apothecarii, speciarium) ranari (cirologi) i brijači (barbieri). U Firenci su apotekari bili okupljeni u esnaf zajedno sa lekarima, dok su u Parizu, Dižonu i Avinjonu bili okupljeni u zajedničko udruženje apotekari i trgovci začinicima. Međutim, u Veroni je još 1221. god. postojao esnaf sa-

stavljen isključivo od onih koji su izrađivali lekove, profesije koja će se kasnije nazvati apotekarstvom.

S obzirom na to da su se ti poslovi smatrali unosnim zanimanjem, ova su udruženja formirana na osnovu posebnih statuta gradova. Njihovi članovi su bili tadašnji najobrazovaniji stručnjaci, koji su uživali veliki ugled u gradu i zajednici. Apotekarska udruženja su kontrolisala da li se poštuje apotekarski monopol, postavljala jedinstvene cene, utvrđivala broj budućih učenika, nadgledala njihovo školovanje, ali su dozvole za bavljenje farmaceutskim poslom davali gradski lekarski prezidijumi ili saveti koji su se nazivali "Collegio medicum".

U pojedinim gradovima Evrope apotekari i njihova udruženja uspevaju da dobiju status Kolegijuma (Collegio Speciarium ili Collegio Apothecarium) odnosno Apotekarskog saveta. Međutim, ovi kolegijumi dugo nisu bili u ravnopravnom položaju sa "Collegio medicum", naročito u Francuskoj i Engleskoj, gde su od početka postojali veliki antagonizmi. Kada je 1532. god. Champier (VII) nazvao apotekare nepismenima, prevratanima, nezalicama, prodavcima roga za sveću, otpočeo je pravi rat rečima između ova dva Hipokratova sledbenika. Prema Cowenu, u osnovi ovog sukoba nalazilo se pored ekonomskog interesa i fundamentalno shvatanje odnosa između profesija. Lekari ne samo da su od apotekara očekivali da ne prelaze okvire svoje struke, često ih optužujući da se bave medicinom i da rade lekaru iza leđa, već su očekivali da priznaju superioran autoritet lekara u svim medicinskim pitanjima.

LEKARI I LEKARA OD 13. DO 20. VEKA: KLJUČNI ASPEKTI

Apotekari su odbijali ideju podređenosti lekarima i počeli su da se trude da stvore sopstveni prestiž i profesionalni status. Duga borba pariskih apotekara sa tada moćnim Medicinskim fakultetom za priznavanje nekih novih biljnih droga i prihvatanje ijatrohemije obeležila je ceo 16. i 17. vek. Trebalo je da prođe više od sto godina posle zvanične zabrane antimona 1566. god. od strane pariskog Parlamenta, da bi 1666. god. usledilo odobrenje da se vino antimona sme izrađivati u apotekama. Osim toga, Medicinski fakultet u Parizu morao je da prizna vrednost Cinchonae cortex, koju je dekan Guy Patin nazvao "nevažnim otkrićem". Iako je bio najglasniji kritičar apotekara, koje bi ih u svakoj prilici nazivao "lošim i prljavim kuvarima lekara", imao je dosta vrlo uglednih protivnika koji su cenili kolege po struci, shvatajući da su na istom zadatku lečenja i očuvanja zdravlja pacijenata.

Istorijski aspekt međusobnog odnosa farmaceuta i lekara sa etičkog i stručnog stanovništva u Evropi tokom kasnog srednjeg veka

Odvajanje farmacije od medicine nije značilo da je farmaceut nezavisan i ravnopravan. On je ostao podređen lekaru po zakonu i po razdvajanju profesionalnih normativa. Najstariji primeri apotekarskih zakletvi, pronađeni u statutima srednjovekovnih gradova iz perioda razdvajanja farmacije od medicine govore o podređenom položaju apotekara. Često korišćen izraz za

apotekara - "lekareva desna ruka" (Dextera Medici manus), koji se prvi put pojavljuje u dodatku Nirnberške farmakopeje upravo u smislu zajedničke brige za očuvanje zdravlja bolesnika, kasnije je preuzet u sasvim drugom značenju i koristio se sve do 19. veka da opiše podređen položaj apotekara u odnosu na lekare.

Mali broj lekara čije su usluge bile skupe i nedostupne većini ljudi, uslovio je da apotekari pored izrade lekova u apotekama često daju savete bolesnima, a ne retko i propisuju terapiju. Rivalitet između "Collegio medicum" i Apotekarskog društva u Londonu prisutan tokom 17. veka kulminirao je slučajem apotekara William Rose-a 1701. god., kada su lekari bezuspešno pokušali da spreče apotekare da se bave medicinom. Ovo je jedinstven slučaj u istoriji farmacije da je u 18. veku, kada su dve profesije bile i zakonski i etički odavno razdvojene, apotekarima potvrđeno pravo bavljenja lečenjem, za šta oni nisu bili školovani. Kraljevski lekarski prezidijum iz Londona izveo je apotekara William Rose-a pred sud pod optužbom da je postavljao dijagnoze, propisivao terapiju i bavio se medicinom na drugi način. Slučaj je oboren, jer se smatralo da je to uobičajeno u to doba i da je u javnom interesu zaštite zdravlja da se apotekari u nekim situacijama bave i onim za šta nisu bili obučeni.

Jedan od retkih zabeleženih u istoriji farmacije i medicine su etička pravila koja je 1900. god. donelo Farmaceutsko društvo Merilenda uz konsultacije sa Medicinsko-hiruškim fakultetom. Ona su se odnosila i na lekare i na farmaceute, a kroz ova načela može se sagledati pravno-etički aspekt profesionalnog odnosa u zdravstvu početkom prošlog veka. Iako su pisana jednostavnim, arhaičnim stilom u imperativu, i pre bi se mogla nazvati "zabranama" nego pravilima, njihov sadržaj ukazuje na činjenicu da su ih sastavljali praktičari, apotekari za recepturom. Ovde ih donosimo u celini u slobodnom prevodu sa engleskog jezika.

- Farmaceuti će odbiti da propisuju lekove pacijentima u apotekama, izuzev u hitnim slučajevima, dok će lekari moći da nose i izdaju lekove pacijentima samo za hitne slučajeve.
- Farmaceutima je zabranjeno da zamenjuju jednu stvar drugom (misli se na lek ili komponentu u složenom lekovitom preparatu).
- Lekari će regulisati svoje cene, a farmaceuti svoje.
- Farmaceuti neće dopunjavati (prepravljati) recepte kada im lekar naloži da to ne rade.
- Farmaceuti moraju kontaktirati lekara pre nego što izdaju lek na recept, ako sumnjaju da postoji greška.
- Farmaceuti neće otkrivati sadržaj recepta pacijentima.

Etički aspekti profesionalnog odnosa u zdravstvu tokom 19. veka

Zbog velikog doprinosa razvoju hemijske nauke i botanike početkom 18. veka, apotekari stižu poštovanja, a lekari im sve više prepuštaju spravljanje i izdavanje lekova. Ovo je dobrim delom posledica naglog razvoja i sve zahtevnijeg obrazovanja u obema profesijama. Lekar koji je držao do svog profesionalnog ugleda, sve više je postajao voljan da se oslanja na svog kolegu iz apoteke. Poštovanje koje su farmaceuti stekli, bilo je vredno pažnje, a krajem 19. veka ogledalo se i kroz njihovo sve veće uključivanje u pripremu farmakopeja. Dok su prve zvanične farmakopeje i apotekarske priručnike sastavljali uglavnom lekari, situacija se menja kod izrade mnogih poznatih evropskih farmakopeja, kao što su Španska farmakopeja iz 1794. god. (*Pharmacopoeia Hispana*), Pruska farmakopeja iz 1799. god. (*Pharmacopoeia Borussica*) i farmakopeja SAD iz 1877. god. (*United States Pharmacopeia*). Kroz uspostavljanje harmonije stiže se svest o etički ispravnom profesionalnom odnosu, što se uočava već u prvim farmaceutskim kodeksima, u kojima je centralna tema odnos lekar-farmaceut. Kodeks etike Američkog Farmaceutskog društva iz 1852. god. je skoro u celosti posvećen međusobnom odnosu farmaceuta (apotekara i drogist) i lekara, pri čemu se pravi razlika između onoga što bismo danas nazvali farmaceutom u apoteci i farmaceutom u veledrogeriji. Kodeks, koji je bio na snazi skoro pola veka, na vrlo specifičan način je objasnio etičnost odnosa između ove dve profesije kroz njihov simbiotski odnos. Preciznije, u članu 5. o ovome se kaže sledeće: "Važan uticaj koji veliki broj lekara vrši na apotekarsku delatnost tako što su svoje obaveze i dohotke poverili apotekaru, razlog je iz kojeg apotekari treba da traže njihovo korisno mišljenje i održavaju sa njima prijateljske odnose, nastojeći da s velikom ozbiljnošću obezbede pacijentima čiste i dobro spravljene lekove."

Profesionalni odnos farmaceuta i lekara u 20. veku i nova uloga farmaceuta u savremenoj zdravstvenoj praksi

Šezdesete godine prošlog veka svedok su daljih promena u profesionalnom odnosu između farmaceuta i lekara koje su bile odraz napretka u medicini i farmaciji, uslovljene pre svega razvojem materija medicae, uvođenjem novih i moćnih grupa lekova iz farmaceutске industrije, kao i promena u obrazovanju i rađanju novih sistema zdravstvene zaštite, te sve većem uključivanju vlade u zdravstvenu zaštitu. Prelazak sa dvogodišnjeg i trogodišnjeg na četvorogodišnji i petogodišnji sistem studija kvantitativno i kvalitativno menjaju obuku zdravstvenih radnika, što u slučaju farmaceuta daleko prevazilazi spravljanje i izdavanje lekova

iz ranijeg perioda. Tako su "stari apotekari na uglu" postali farmaceuti u javnim apotekama koji sebe vide kao konsultante i savetodavce o upotrebi lekova.

Sve veći procenat farmaceuta odlazi u bolničke apoteke, gde postaju uključeni u pripremanje lekova i nadgledanje njihove distribucije i upotrebe u bolnici. Osim toga, oni zajedno sa lekarima učestvuju u razvijanju bolničkog registra lekova i kreiranju modela propisivanja terapije za hospitalizovane i nehospitalizovane bolesnike. Uz sva ta nova dostignuća, farmaceut je stekao i nove profesionalne i moralne odgovornosti koje ga mogu dovesti u sukob sa lekarom. Savetovanje pacijenata, zaštita od neželjenih efekata, praćenje dejstva lekova, izbegavanje ispunjavanja nepotpunih recepata, preispitivanje izbora leka ili doziranja, kontrolisanje pacijenata koji zloupotrebljavaju lekove, ocenjivanje efikasnosti tek uvedenih lekova u terapiju i učestvovanje u istraživanju, primeri su novih dužnosti koje prirodno stvaraju potencijal za neslaganje i konflikt. Neracionalna terapija koja se obično dovodi u vezu sa lecarskom strukom, predstavlja jedan od najmućnijih izazova koji pogađaju farmaceutsku profesiju danas. Ukoliko otkriju ono što po njihovom stručnom mišljenju predstavlja neznačajni ili nepromišljen izbor lekovitog oblika ili doziranja leka, farmaceuti su suočeni sa dilemom da li da čutke ispune recept onako kako je napisan ili da intervenišu kod lekara. Pokušaj razjašnjenja recepta preko telefona predstavlja često izvor konflikata u profesionalnoj komunikaciji. Još izazovnija je funkcija preispitivanja ispravnosti terapeutskih odluka lekara putem formalnog procesa ispitivanja iskorišćenosti lekova. Nalazi ovakvih ispitivanja često nalažu farmaceutu da se direktno suprotstave lekaru, kada najbolji interes prema pacijentu zahteva takvu intervenciju lako se priznaje da "lekari nose konačnu odgovornost za terapiju koju propisuju", farmaceuti u novoj ulozi imaju ovlašćenja da iniciraju i modifikuju tu terapiju. Osnovna potreba obezbeđivanja najboljeg puta za brigu o pacijentu predstavlja temelj gde se stručni i etički aspekti ove dve srodne profesije sudaraju i podudaraju. Možda bi na početku novog milenijuma ovo podsećanje na neke primere iz osam vekova duge istorije konflikata između profesija moglo da posluži kao upozorenje da se pitanje etike i moralnosti u zdravstvu ne sme ostavljati po strani kada su uključena pitanja prestiža, uzurpacije ili netolerancije.

Duškanka Parojić, Dragan Stupar, Mirjana Stupar
Farmaceutski fakultet u Beogradu

*Tekst preuzet iz Glasila podružnice Srpskog lekarskog društva Zaječar, godina 2004
Glasilo Podružnice Srpskog lekarskog društva Zaječar
Godina 2004 Volumen 29 Broj 2*

KOLIKO JE FARMACEUTSKA KOMORA SRBIJE IMALA UTICAJA NA VAŠ RAD?

Posle 10 godina rada Farmaceutске komore Srbije, različito procenjujemo dosadašnje aktivnosti i rezultate rada. Koliko i kako je Komora zaista uticala na Vaš rad, otkrijte u narednom testu...

1. Znete da postoji Farmaceutska komora Srbije,

- a) ali ne razumete šta ona zapravo treba da radi,
- b) mislite da njene aktivnosti nisu bitno uticale na Vaš rad,
- c) pratili ste sve što je do sada radila i smatrate da je tako nešto odavno bilo potrebno.

2. Mislite da se Komora do sada bavila:

- a) nevažnim stvarima,
- b) tekućim, ali ne i osnovnim problemima,
- c) svim onim pitanjima koji su značajni za struku, na način koji je doneo i vidljive rezultate.

3. Aktivnosti Farmaceutске komore Srbije:

- a) nisu do sada popravile ugled i položaj farmaceutске struke,
- b) pomažu da se uvede red, ali treba još mnogo toga da se uradi,
- c) podižu ugled profesije u okruženju i omogućavaju da ide u korak sa savremenim svetskim trendovima.

4. Kvalitet Farmaceutске komore Srbije je:

- a) mogućnost da pojedinci angažovanje u Komori iskoriste za svoju ličnu promociju,
- b) spremnost da se preduzmu mere potrebne za rešavanje određenih problema,
- c) visoka motivisanost i angažovanost u rešavanju problema u struci i ugled profesije iznad svega.

5. Slabost Farmaceutске komore Srbije je:

- a) nedovoljna povezanost sa članstvom, naročito iz privatnog sektora,
- b) nedovoljno angažovanje samih članova u aktivnostima Komore,
- c) nedovoljan broj zaposlenih da bi se ostvarilo sve što je potrebno i što je predloženo.

6. Časopis Apotekarska praksa, glasilo Farmaceutске komore Srbije je...

- a) neinteresantan, vi biste ga uredili mnogo bolje,
- b) ima dosta dobrih stvari, ali to još nije sve što je potrebno,
- c) omogućava Vam da pratite šta se dešava u struci i zato ga redovno čitate od korice do korice.

7. Teme koje je kroz stručne skupove do sada obradila Farmaceutska komora Srbije:

- a) nisu, po Vama, bitne za svakodnevni rad u apoteci,
- b) predstavljaju samo mali deo onoga što je potrebno obuhvatiti kroz kontinuiranu edukaciju,
- c) jesu oblasti koje treba da obuhvati kontinuirana edukacija farmaceuta i dobar primer kako edukaciju treba realizovati.

8. Radionice koje na skupovima organizuje Farmaceutska komora Srbije su:

- a) pokušaj da se uvede nešto novo, ali bez mnogo uspeha,
- b) dobra ideja, koja nije uvek uspešno realizovana,
- c) osveženje, koje je mnogo doprinelo kvalitetu skupova i znanju koje ste sa njih poneli.

9. Licence za rad koje će izdavati Farmaceutska komora Srbije:

- a) nisu garancija da će se raditi bolje i savetnije,
- b) predstavljaju dodatnu obavezu, a od samog farmaceuta zavisi koliko će to za praksu biti zaista korisno,
- c) one su garancija da će farmaceuti ostvariti visok kvalitet rada i znanja i ići u korak sa svetskim zbivanjima.

10. Jubilej Komore, 10. godišnjica postojanja:

- a) nije neki veliki razlog za slavlje, jer su efekti slabi,
- b) jeste velika stvar, ali još nisu izjednačeni privatni i državni sektor i to smatrate velikim minusom za rad Komore,
- c) veliki uspeh, koji pokazuje zrelost profesije, spremnost da se organizuje i ide u pravcu koji donosi boljitak za sve, farmaceute, pacijente – korisnike usluge i zajednicu u celini.

11. Budući rad Farmaceutske komore Srbije vidite kao:

- a) potpunu promenu dosadašnjeg rada, jer je to jedini način da se reše problemi i uspostavi red u profesiji,
- b) mnogo truda i dobrih poteza, ali rezultati neće zavisiti ni od Komore ni od njenih članova,
- c) uspešan nastavak projekata koji su se do sada pokazali kvalitetnim i uvođenje mnogo novina koje će još više unaprediti struku.

REZULTATI

Ako imate najviše odgovora pod a:

Dosadašnji rad Farmaceutske komore Srbije nije na Vas ostavio poseban utisak, a rezultati su, po Vama, jedva vidljivi. Smatrate da Komora nije rešavala prave probleme i nije uspostavila dobru komunikaciju sa svim njenim članovima, tako da nije ni mogla da zadovolji njihove potrebe. Niste zadovoljni kako i koliko aktivnosti Komore utiču na Vaš svakodnevni rad i smatrate da mnogo toga treba promeniti.

Ako imate najviše odgovora pod b:

Svesni ste značaja koji rad Farmaceutske komore Srbije ima za struku. Ipak, imate utisak da se Komora ne bavi uvek i na pravi način najvažnijim pitanjima struke i da rezultati dolaze isuviše sporo. Zato očekujete veće angažovanje Komore i bolji izbor tema i načina rada, kako bi doprinos kvalitetu rada farmaceuta bio veći. Svesni ste da okolnosti često predstavljaju prepreku u rešavanju mnogih problema, imate razumevanje i podržavate napore Komore i verujete da je na putu da ostvari ciljeve koje joj postavljaju njeni osnivači i članovi.

Ako imate najviše odgovora pod c:

Entuzijizam kojim Farmaceutska komora Srbije radi, preneo se i na Vas. Potpuno ste saglasni sa aktivnostima i podržavate sve napore Komore koji imaju za cilj da farmaceutska profesija u Srbiji ide u korak sa ak-

tuelnim svetskim trendovima i da prati promene u našem društvu. Smatrate da Komora radi dobro, te da ni rezultati ne izostaju. Zato su 10 godina postojanja i kontinuiranog rada Farmaceutske komore Srbije, kao i ostvareni rezultati uspeh, kojim naša struka treba da se ponosi, ali i obaveza da i dalje vrlo odgovorno bira metode i načine kojima će i dalje služiti ugledu naše profesije.

Dragi kolege, kada odgovorite na sva pitanja i pročitate rezultate ovog testa, shvatićete koliko je na Vas uticao rad Farmaceutske komore Srbije tokom 10 godina postojanja. Molimo vas da popunjenu anketu isečete i pošaljete u priloženoj koverti. Želimo da u narednom periodu, rad Farmaceutske komore Srbije bude još bolji i kvalitetniji, da više prati i bude bliže potrebama svakodnevnog rada farmaceuta i tako podigne kvalitet, moralni aspekt i ugled naše profesije.

Čestitamo Vam jubilej,

ERICE MANIFEST

NOVA VIZIJA U FARMAKOVIGILANSI

Erice Manifest 2007 posvećen je unapređenju nauke farmakovigilanse. Farmakovigilansa (opreznost u upotrebi lekova) se bavi procenom koristi i rizika od primenjenih lekova na populaciju, odnosno ranim otkrivanjem i prevencijom neočekivanih oštećenja izazvanih lekovima i oštećenja koja se mogu izbeći i tako povećati korist od primenjenih lekova, a rizik svesti u granice neizbežnog minimuma.

Farmakovigilansa kao načuna disciplina podrazumeva svetski značajne aktivnosti za obezbeđenje farmakoterapije i za uštedu finansijskih sredstava.

Iako je već postignut značajan napredak, važna naučna aktivnost farmakovigilanse još uvek nije ostvarila svoj potencijal. Uprkos značajnim naporima, bezbednost pacijenta, bezbednost lekova i uloženi finansijski sredstva su podcenjeni i zato je komitet stručnjaka sa iskustvom u farmakovigilansi sačinio Erice Manifest 2007 i predložio ideje i savete za unapređenje ove veoma značajne naučne discipline. Reforme farmakovigilanse su hitne i predstavljaju važna pitanja za raspravu svih učesnika jer je prihvaćeno širom sveta da pravo na kvalitetnu zdravstvenu zaštitu predstavlja ključno ljudsko pravo, koje zahteva bezbedne medicinske tretmane sa podjednako visokim nivoom etičkog i političkog značaja.

Farmakovigilansa kao naučna disciplina treba da se postavi u centar pažnje i prilagodi potrebama 21.og veka.

Erice Manifest 2007 je definisao šta je potrebno uraditi u cilju obezbeđenja kontinuiranog razvoja i implementacije farmakovigilanse u praksu. Posebna pažnja posvećuje se pacijentu i bezbednost terapije se stavlja u žižu interesovanja kao i transformacija propisa u oblasti lekova. U Erice Manifestu se naglašava da reforme ne mogu da usmeravaju politički potezi i kompromisi već predlaže transformaciju fokusa, stavova i ciljeva u duboku posvećenost svih učesnika ka jednoj zajedničkoj težnji: BEZBEDNOST, što zahteva viziju, resurse, investicije i kontinuirano propagiranje farmakovigilanse kako na lokalnom tako i na međunarodnom nivou. Ističe se verovanje da predviđene reforme imaju mogućnost da spašavaju živote, spreče bolesti i da smanje troškove u širokim razmerama, daleko iznad svega što je do sada postignuto.

Erice Manifest 2007 godine je sačinila i potpisala

la grupa 27 eksperata iz 12 razvijenih zemalja i zemalja u razvoju. Ovaj dokument je sastavljen u međunarodnoj školi za farmakovigilansu uz saradnju sa Monitoring centrom u Upsali kao usluga zemljama članicama SZO, programa o međunarodnom monitoringu bezbednosti lekova i međunarodnoj naučnoj zajednici. Dokument je svima dostupan, bez propisanih autorskih prava, može da se reprodukuje, umnožava ili citira bez prethodne dozvole, pod uslovom da se sadržaj ne menja i poštuje originalni izvor. Dokument je namenjen unapređenju bezbednosti primene lekova u svetu.

Farmaceutska komora Srbije je sledeći svoje ciljeve usmerene u pravcu unapređenja farmaceutske zdravstvene delatnosti i sagledavanju značaja naučne discipline farmakovigilanse kao i uloge farmaceuta u farmakovigilansi dala svoj doprinos. Na IV kongresu farmaceuta Srbije u Beogradu 2006. godine u svom terminu odvojila je vreme koje je posvećeno značaju i ulozi farmaceuta u farmakovigilansi. Predložila je bodovanje farmaceuta za prijavljivanje neželjenih dejstava lekova koje je potrebno farmaceutima za licenciranje. Komora je omogućila i ponovno štampanje 1000 primeraka udžbenika za poslediplomske studije iz farmakologije i farmakokinetike na Farmaceutskom fakultetu Univerziteta u Beogradu. Svih 1000 primeraka publikacije „Farmakovigilansa i bezbedna primena lekova“ podeljeno je farmaceutima na IV kongresu farmaceuta Srbije, sa ciljem boljeg upoznavanja sa značajem farmakovigilanse. Ova publikacija koja je Odlukom Naučno nastavnog veća Farmaceutskog fakulteta Univerziteta u Beogradu br. 969/2/05 proglašena za udžbenik, nastala je kao rezultat Trećeg naučnog skupa u organizaciji Nacionalnog centra za neželjena dejstva lekova u KCS i Ministarstva zdravlja Republike Srbije.

Ceneći značaj i aktuelnosti Erice Manifesta 2007 Farmaceutska komora kroz galsnik „Apotekarska praksa“ nudi stručnoj farmaceutskoj javnosti mogućnosti da se upozna sa preporukama iz sveta u ovoj oblasti i doprinese stvaranju navike u prijavljivanju neželjenih dejstava lekova kod farmaceuta.

Originalnu verziju možete dobiti na:
<http://www.drugsafety.adisonline.com>

Ljiljana Vučković

eHealth

ec.europa.eu

U Atini je od 20-22. septembra održana Internacionalna zdravstvena konferencija sa temom: Napredovanje u kliničkoj medicini, Javno zdravlje i Zdravstvena politika. Na ovoj konferenciji promovisan je projekat Informacije i Komunikacione tehnologije (Information and Communication Technologies - ICT) za zdravstvo poznatiji kao eHealth.

Cilj ovog projekta je da značajno unapredi kvalitet, pristup i efikasnost zdravstvene nege. ICT za zdravstvo opisuje način prikupljanja i distribucije informacija na svim nivoima zdravstvenog sistema i svih funkcija koje se u okviru ovog sistema prožimaju. Evropska Komisija podržava aktivnosti u okviru ICT za zdravstvo više od dve decenije. Takav pristup pozicionirao je zemlje Evropske Unije kao vodeće u korišćenju regionalnih zdravstvenih internet mreža i elektronskih zdravstvenih baza podataka kako u primarnoj tako i u sekundarnoj zdravstvenoj zaštiti.

U 2007-oj godini ovaj projekat se usmerava na unapređenje razumevanja bolesti i omogućava građanima ovih evropskih zemalja da se aktivno uključe u sistem zdravstvene zaštite i to razvijanjem sledećih servisa i usluga:

- Ubrzavanje medicinskog i farmaceutskog znanja
- Ohrabrivanje građana da se aktivno uključe u kreiranje sopstvene zdravstvene zaštite
- Unaprediti prevenciju i ranu dijagnostiku velikog broja bolesti
- Povećati sigurnost pacijenta
- Omogućiti cost-effective menadžment hroničnih bolesti
- Olakšati starijoj populaciji period aktivnog starenja

Predložene aktivnosti su fokusirane na dve značajne oblasti:

Lični zdravstveni sistem koji se bazira na ne-invazivnim parametrima zdravstvenog praćenja, skrininga i analiza bolesti u životnom okruženju pacijenta.

Virtuelni zdravstveni model koji se zasniva na simulaciji ljudske anatomije i psihologije. To je veliki izazov koji ima za cilj da omogući naučnicima i praktičarima da nauče što je više moguće o „pravoj ljudskoj psihi“, da omogući protok informacija koje se baziraju na korišćenju različitih modela simulacije i vizuelizacije za individualnog pacijenta.

Jedan od mnogobrojnih projekata koji se odvijaju u okviru eHealth-a jeste projekat Moje Srce (MyHeart) ili Pobediti kardiovaskularnu bolest preventivom, životnim stilom i ranom dijagnostikom. Ovaj projekat dizajnira, razvija i validira sistem za prevenciju i praćenje kardiovaskularnih bolesti. Implementacijom pametnog elektronskog sistema i odgovarajućih usluga, omogućava korisnicima da preuzmu kontrolu nad svojim zdravstvenim statusom.

Kardiovaskularne bolesti (KVB) su vodeći uzrok smrtnosti u razvijenim zemljama (u 45% slučajeva). Sa sve starijom populacijom, evropskim zemljama predstavlja izazov da građanima obezbede

odgovarajuću zdravstvenu zaštitu po odgovarajućoj ceni.

Prevenција pruža mogućnost sistematske borbe protiv ove bolesti kao i adekvatne medicinske nege nekog nekog neželjenog događaja. Klasične medicinske institucije nude trenutne tretmane vezane za negativne epizode bolesti. Nasuprot tome prevencija nudi dugoročnu promenu životnih navika u cilju kontinuirane zdravstvene nege.

Moje Srce je inovativni program koji omogućava primenu rezultata u realnom životu. Projekat je počeo 2003. godine sa 16 različitih aplikacija od kojih su nakon testiranja ostale 4. Četiri različita koncepta pokrivaju četiri različite grupe korisnika:

- Zdrave osobe
- Osobe sa rizikom za nastanak bolesti
- Osobe nakon neželjenog kardiovaskularnog događaja
- Osobe koje pate od hronične KVB

Na osnovu toga razvijena su četiri različite strategije:

- „Aktivni pristup“ – učiniti sve u cilju zdravog životnog stila i zadovoljstva, bilo kad i na bilo kom mestu.
- „Povedite računa“ – Prihvatite i umanjite faktore rizika za razvoj KVB, praćenjem, motivacijom i podučavanjem.
- „Rehabilitacija“ – Unapređivanje i skraćivanje perioda rehabilitacije; kućna nega.
- „Vođenje bolesti“ – Kvalitet života i životna

očekivanja koji se usklađuju sa stanjem pacijenta; pacijent zajedno sa zdravstvenim profesionalcima preuzima odgovornost za svoju bolest.

Očekivani rezultati

Rezultati će se pratiti na osnovu jasnih parametara kao što su: smanjenje telesne težine, sniženje krvnog pritiska, redukcija broja neželjenih događaja, povećanje fizičke aktivnosti. Pristup korisnika usluge razvijaće se u pravcu, definisane mogućnosti unapređenja zdravstvenog statusa.

PRIMER:

G-din. R je star 70. godina. Imao je već dva srčana udara što je dovelo do trajnog oštećenja srčanog mišića pa je gosp. R postao hronični pacijent. Prošlih par meseci on je primetio da se vođa u njegovom telu zadržava. Nakon toga se veoma zainteresovao za bliže praćenje svoje bolesti. Program Moje Srce omogućava lekarima da prate njegovo zdravstveno stanje na dnevnom nivou. Signal se prenosi dok on spava isto kao i dok obavlja svoje dnevne aktivnosti, tako što nosi senzor koji elektronskim putem prenosi informacije. G-din. R dobija instrukcije kako da preuzme svoje rezultate koje putem mobilnog telefona ili elektronske mreže dolaze do njegovog lekara. Lekar će svojim profesionalnim pristupom podržati rešavanje njegovog zdravstvenog problema. Oni zajedno koordiniraju i učestvuju u uvođenju novina ili promeni terapije. Na taj način pacijent preuzima odgovornost za svoje zdravstveno stanje, upoznaje se bliže sa svojom bolešću, prihvata je, povećava kvalitet života i izbegava neprijatne i skupe hospitalizacije.

Dragana Sovtić
Apoteka „Beograd“

Četiri praktična predloga za ličnu slobodu

„Lako je živeti zatvorenih očiju, ne shvatajući ono što vidiš...“

Džon Lenon

Današnje društvo nam mnogo nudi i mnogo uzima. Farmaceutska struka se nalazi na raskršnici između profesije, tržišta i marketinških zahteva. Posao apotekara danas nije samo znati, hteti i umeti. On mora da pozicionira sebe i svoju profesiju u vrtlogu politike, novih trendova, tržišne konkurencije i pri tome ostane on – apotekar.

Zato vam u godini jubileja nudimo četiri praktična predloga za ličnu slobodu, želeći da upravo budete takvi: slobodni i svoji.

Besprekorno koristite svoju reč

Zašto baš reč? Zato što vaša reč predstavlja vašu kreativnu moć. Reč nije samo zvuk ili pisani simbol. Reč je sila. To je vaša sposobnost izražavanja i komunikacije, mišljenja a samim tim i stvaranja događaja u vašem životu. Svaki čovek je čarobnjak i svi smo mi u stanju da nekoga začaramo svojim rečima ali ga isto tako rečima možemo i osloboditi te čarolije.

Besprekorno korišćenje reči znači pravilnu upotrebu energije. Na žalost, u današnjem društvu, osnovni vid komunikacije je govoriti protiv drugih. Takva komunikacija je postala način zbližavanja. Upotrebljavajući analogiju ljudskog uma sa kompjuterom, možemo je uporediti sa kompjuterskim virusom. Kompjuterski virus je deo kompjuterskog jezika napisan istim jezikom kao i svi ostali kodovi, ali sa zlom namerom. Taj kod se ubaci u program vašeg kompjutera onda kada vi to najmanje očekujete i najčešće tako da vi toga niste svesni. Kada se takav kod ubaci, vaš kompjuter više ne radi dobro ili ne radi uopšte, jer se kodovi izmešaju sa tako mnogo kontradiktornih poruka da on više ne može da funkcioniše. Jedna mala dezinformacija može da prekine komunikaciju među ljudima, da zarazi svaku osobu sa kojom dođe u dodir i da učini da ta osoba postane zarazna za druge.

Naše mišljenje nije ništa drugo nego naš stav. On ne mora biti istinit. Naše mišljenje potiče iz naših verovanja i našeg sopstvenog ega. Prenoseći ga na druge pokušavamo da pred sobom opravdamo

svoje stavove i od drugih dobijemo podršku za svoj način razmišljanja.

Govorite poštujući svoj integritet. Govorite samo ono što zaista mislite. Klonite se toga da kori-

stite reči da biste govorili protiv sebe ili protiv drugih. Koristite moć svoje reči u pravcu istine i recite sebi kako ste divni, kako ste sjajni.

Ništa nemojte shvatiti lično

Šta god da se desi nemojte to shvatiti lično. Jer ništa od onog što drugi ljudi rade nije zbog vas. Oni to rade zbog sebe. Čak i kada vam se čini da je neka situacija sasvim lična, to nema nikakve veze sa vama. Ne shvatajte lično kada vam ljudi kažu: „Ti si sjajan“ a takođe i kada vam kažu: „Ti si grozan“. To ne treba da utiče na vas, jer vi najbolje znate kakvi ste. Šta god drugi mislili i osećali, treba da znate da je to njihov problem, a ne vaš.

Otvorite se. Budite sposobni da tražite ono što želite. Recite „da“ ili recite „ne“ a da pri tome ne-

mate nikakav osećaj krivice i nemate šta sebi da prebacujete.

Da biste pravilno donosili odluke verujte najviše sebi jer nikada i niste odgovorni za ponašanje drugih: vi ste odgovorni samo za sebe.

Ništa što drugi ljudi čine nije zbog vas. Ono što drugi ljudi govore i rade predstavlja projekciju njihove sopstvene stvarnosti. Ne shvatajte lično mišljenja i postupke drugih.

Nemojte stvarati pretpostavke

Skloni smo tome da o svemu stvaramo pretpostavke. Problem u stvaranju pretpostavki je u tome što mi verujemo da su one istinite. Stvaranje pretpostavki o tome šta drugi ljudi misle i rade znači stvaranje problema. Na osnovu svojih pretpostavki veoma često počinjemo da osuđujemo druge.

Najbolji način da sebe sprečimo u stvaranju pretpostavki jeste da postavljamo pitanja. Obezbedite sebi jasnu komunikaciju. Ako nešto ne razumete, pitajte. Nađite u sebi dovoljno hrabrosti da postavljate pitanja sve dok ne obezbedite da je sve jasno, koliko to može biti. Na taj način nećete morati da stvarate pretpostavke jer ćete znati istinu.

Pronađite u sebi dovoljno hrabrosti da pitate ono što ne znate. Svako ima pravo da vam odgovori sa „da“ ili „ne“, ali uvek imate pravo da pitate, kao što svako ima pravo da pita vas.

Imajte hrabrosti da postavite pitanja i kažete šta zaista želite. Komunicirajte sa drugima što jasnije da biste izbegli nesporazume, bol i drame.

Uvek učinite sve što možete

Pod bilo kojim okolnostima, uvek učinite sve što možete, ništa manje i ništa više. Ono što možete da učinite neće biti isto u svakom trenutku.

Ako budete činili sve što možete, živećete punim plućima. Bićete produktivni svom društvu, sebi, svima. Učinite sve zato što to želite, a ne zbog toga što očekujete nagradu ili što pokušavate da nekog zadovoljite. Većina ljudi radi upravo suprotno: rade da bi bili nagrađeni i ne uživaju u tome što rade.

Budite aktivni. Biti aktivan znači živeti. To znači preuzeti rizik da krenemo u akciju i ostvarimo svoje snove. Preuzmite rizik i pokažite svoje pravo lice. Možete imati mnogo ideja u glavi, ali ono što menja život je akcija a ne ideja.

U bilo kojoj situaciji, jednostavno učinite sve što možete, jedino tako nećete imati potrebu da osuđujete sebe ili krivite druge.

Dragana Sovtić
Apoteka „Beograd“

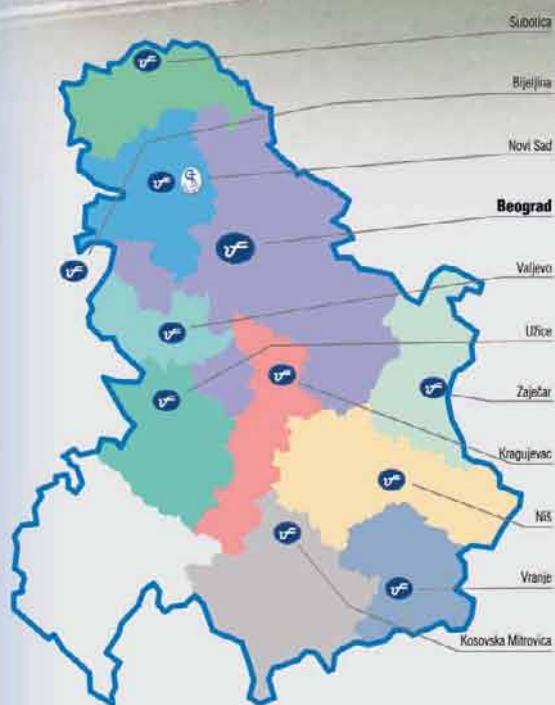
VELEFARM

Vojvode Stepa 414a,
Telefoni 011 30 90 100
Faks 011 46 04 22
www.velefarm.co.yu

Snaga puteva zdravlja

POSLOVNI CENTRI

domaći lekovi

uvozni lekovi

medicinska sredstva

pomocna lekorna sredstva

laboratorijska dijagnostika

medicinska oprema

dental

veterina

PREDUZEĆA

VELEFARM Lekovi d.o.o.	VELEFARM Medicina d.o.o.	VELEFARM Prolek d.o.o.	VELEFARM Agencija d.o.o.
VELEFARM Bijeljina d.o.o.	Sanitarija d.o.o.	VELEFARM Invest d.o.o.	